

Арепатриантцәа рзы Ағсны Ахтынтқарра Аконституциатә закәан (Ағсахрақәа алагаланы, абдарамза 8, 2005 шықса № 1167-с – XIV, 25 атом)

Ахәтач 1. Арепатриантцәа (хұмынцұуа)

Ирепатриантцәоуп (хұмынцұуа) ҳәа иазхатцаоит – хылтшытрава иапсуаау (абаза), аурыс-кавказәи, аурыс- тырқәатәи аибашырақәа, иара убас XIX ашә. атып әзмаз егъырт ахтысқәа ирыхъяны зтоурыхтә инхарта дгыилқәа ирыхъянны икәз, Ағсны Ахәынтқарра ашқа ахынхәра азин зауз апсуаа (абаза) ари Азакәан апқара инақәөиршәаны. (Абдара, 8, 2005 шықсазтәи аредакциа, № 1167-с - XIV9.

Ахәтач 2. Арепатриантцәа рзинкәа.

Арепатриант истатус змоу ауаа ирымоуп :

апқазааразы, азәгъы дрыламкысырц азы азин; дарбанзаалакь Ағсны Ахәынтқарра адғылтқакырағы икоу арепатриант хагъызарала итакра қалазом, мамзаргы ахылагъышыңцәа идгаланы иаанкылара; арепатриант ахақәитра ицәйрәзра залшазом Ағсны Ахәынтқарра азакәанпәтарағы ишъақәөиртәоу апқарақәеи анормақәеи ирықәшәо атагылазаашъақәа раан затәык ада;

хагъызарала, мамзаргы азакәан аилагарала рхатәи пъстазаара аәалагалара ақнитә ихъчазарц азин; рығни ргәреи, салам шәкәылатәи реимадарақәеи азәгъы даламкысырц азы азин;

аусзбартақәа рәғапхъя аиқарара азин, ада пъсихә анықам – Ағсны Ахәынтқарра адғылтқакырағы аусеилыргара аан хәыпъсада, аитагаратә үсқәа рәи ацхыраара итара азин;

атаацәара апқара азин; атаацәара алалара аан ахала афыза лалхра азин;

азини, аламыси рзы азин; агәаанагареи, ахшығозцареи рхәара азы азин; ахатә дин ақәнүкәара азин; агәрахатарақәа рзы аитакрақәа қалар алшоит ауаажәларратә шәэртадара ахъчареи, ауаапқыра ргәабзиареи, ауағышәареи, мамзаргы Ағсны Ахәынтқарра адғылтқакырағы икоу егъырт ауаа рзин хадақәеи рхақәитрақәеи рыхъчара мотив измоу Ағсны Ахәынтқарра азакәанқәеи апқарақәеи инарықәөиршәаны ; ахатәбызышәа, акультура, атрадициа, аиқәөирхара азин;

ажела иапсуаны аиташъақәөиргылара азин;

хатәи бызышәала атара азин;

Ағсны Ахәынтқарра акультуратә пъстазаара ахалархәра азин;

атараадырра аиура азин;

уаанза инхарта ұыпқағы ишътикааз азанаат ала аусура азин;

Апѣсны Ахәынтқарра аѣнитѣ пѣиқәсыларада үъара ацара;

Апѣсны Ахәынтқарра адгылтқакырағы пѣрхагада аитанеиаира, анхартა ҭыпѣ алхра азин, ари азин аитакра алышахоит Апѣсны Ахәынтқарра азакәан амацара инақәыршәаны;

Апѣсны Ахәынтқарра адгылтқакырағы Апѣсны Ахәынтқарра ахәынтбىрратә мчратә органкәа ианатаху азин инақәаршәаны рыхъчара азы азин;

Апѣсны Ахәынтқарра адгылтқакырағы еиҭатцуене еиҭамтцуене амазара амазаара азин Апѣсны Ахәынтқаррағы ишъақәыртәгоу атәйлауафратә кодекс инақәыршәаны;

Апѣсны Ахәынтқаррағы азакәан инақәыршәаны еснагъ инхо арепатриантцәа Апѣсны Ахәынтқарра азакәан инақәыршәаны рхы иадырхәоит абарҭ азинкәа;

Аизарақәа рымғапъгара азин Апѣсны Ахәынтқарра азакәанпѣцарала ишъақәыртәгоу апѣкарақәа инарықәыршәаны;

ишәартадароу аусуратә ҭагылазаша амазаара, аҔяус иахәтоу ахәпъса аиура азин, аусуразы аҳатыркәтаратә хылагъшрақәа рaiура азин еилых қамтакәа;

азанаатеидгыларақәа, егъирт аиәкаарақәа, ма ассоциацияқәа ралахра азин, хатәы гәапъхарала русура аේалархәра азин Апѣсны Ахәынтқарра азакәан инақәыршәаны; агәабзиара ахъчара, амедицинатә цхыраара аиура, асоциалтә ҭагылазашағы ацхыраара аиураазин, ацарадырра, апѣсшьара азин Апѣсны Ахәынтқарра азакәанпѣцара апѣкарақәа инарықәыршәаны.

(Абдарамза , 8, 2005 шықәсазтәи аредакциала, № 1167-с – XIV9

Ахәта 3 3. Арепатриантцәа ртакпъхықәракәа

Арепатриантцәа ируалуп Апѣсны Ахәынтқарра азакәан ақәныкәара, Апѣсны Ахәынтқарра ақъабзәеи атрадициақәеи хатыр рыйбәттара.

Ахәта 3 4. Арепатриант истатус аиуша.

Арепатриант истатус аиура қалоит;

ашәкәтәфа апѣкара инақәыршәаны;

ирмириоу апѣкара ашъатала;

арзаҳалқәеи аххәақатарақәеи дара ирыцу ашәкәкәеи ралагалашъазы апѣкарақәа шъақәнаргылоит Апѣсны Ахәынтқарра арепатриациазы Ахәынтқарратә комитет.

Арзаҳалқәеи аххәақәеи ралагалара рыйлшоит уи азы азин змоу ауаа.

Азакәан инақәыршәаны арепатриант истатус зауз Апѣсны Ахәынтқарра арепатриациазы Ахәынтқарратә комитет аѣнти иртоит арепатриант истатус шиауз зыртабыргуа аршаҳатгатә шәкәы.

Арепатриант истатус Азакәан инақәыршәаны изауз идагы иацанакуеит иара итаацәара (ахатца, апѣхәыс, 18 шықәса зхымтцың рхәычқәа).

Ахәтча 3 5. Аrepатриант истатус ашәкәтагалара апъкарала аиура

Ашәкәы атагалара апъкарала аrepатриант истатус аиура рылшоит – аурыс-кавказтәи, аурыс-тырқәтәи еибашърақәеи, XIX ашәышықәсазы икәз егырт ахтықәеи ирыхъаны зтоурыхтә дгылтцакырақәа рыңытә ахтәара зықәшәаз апъсуаа (абазақәа) рхылтшытрақәа. Ашәкәтәфрана аrepатриант истатус аиуразы, хымпәада, абарт ашәкәкәа еикәышәаны иумазар ауп;

арепатриант истатус шитатәу азы аххәаа;

иира аршаһаттатә шәкәы ахкыпъхь;

апаспорт ахкыпъхь;

уаанза иахынхоз икоу ахәынтқарратәи, ма апъсуа милаттә-культуратә органкәа ироыз ашәкәы, ма 2-3 репатриант ироыз ашәкәы, мамзаргы уи атәила иалтыз, иахъа Апъсны Ахәынтқарра атәилауаа, аrepатриант истатус аиуразы иқәгылоу хылтшытрала ишапъсуаау, настыы Апъсны, ртоурых пәсадгылы, ааныжъра зықәшәаз ишырхылтшытроу атәы ашъақыәргәразы ироыз ашәкәы.

Ашәкәкәа зегы хартәаатәуп апъсуа бызшәалеи урыс бызшәалеи. Ус акәымкәа ашәкәы хартәаазар даға бызшәак ала, ускан уа иагәылаттатәуп апъсышәалеи, ма урыс бызшәалеи ихартәаау, амхәыр заархуо ашәкәы ахкыпъхь.

Ишахәтоу еикәышәоу ашәкәкәа Апъсны Ахәынтқарра аrepатриациазы ахәынтқарратә комитет ахъ иштәхойт. Апъсны Ахәынтқарра аrepатриациазы ахәынтқарратә комитет ақны ашәкәкәа шаароулакъ еипштцәкъа мызкы ағынтыка азбара рыдыркылоит. Апъсны Ахәынтқарра аrepатриациазы ахәынтқарратә комитет иаднакылаз азбарала аrepатриант истатус аиуразы ашәкәы алазгалаз мап ицәйркыр, уи илшоит ари аус аусзбарта ашқа анагара.

(Абтарамза , 8, 2005 шықәсазтәи аредакциала, № 1167-с – XIV9

Ахәтча 6. Аrepатриант истатус ирмариоу апъкарала аиура .

Аrepатриант истатус ирмариоу апъкарала ирытахойт Апъсны Ахәынтқарра аrepатриант истатус зауз ртынхацәа х-абијарак рхылтшытра (ан, аб, аишыцәа, аехәшьцәа, зықәра наzoу ахәыцкәа, андуцәа, абдуцәа).

Аrepатриант истатус ирмариоу апъкара инақәышәаны аиуразы иатаху ашәкәкәа)

арепатриант истатус аиуразы ахәара зныпъшуа арзаҳал;

арепатриант истатус зоухъоуи дареи реиуара шъақәзырғәгәо ашәкәы ахкыпъхь;

ая аrepатриант ҳәа астатус шимоу шъақәзырғәгәо аршаһатга ахкыпъхь; апаспорт ахкыпъхь.

Ашәкәкәа зегы хартәаазар ауп апъсышәалеи урыс бызшәалеи;

ашәкәы ахата даға бызшәак ала ихартәаазар, иара ашәкәы ахкыпъхь иагәылаттатәуп апъсуа бызшәеи аурыс бызшәеи рахъ еитаганы ашәкәы ахата ахкыпъхь.

Ишахетоу еиңш еиқәйршәоу ашә ńекәа наштыхойт Апѣсны Аҳәынҭқарра арепатриациазы Аҳәынҭқарратә комитет ашқа, уа мчыбжык ағнұтцқа ирыдыркылоит иахәтоу азбара. Аибашыракәа ахъцо, амилатбжъаратәи, иара убас егырт аиғагылараләкәа ахъыкоу атәйлакәа рҔы инхо, зыпстазаареи згәабзиареи, зполитикатә, социалтә зинқәеи, зхақәитрақәеи ашәартара итазыргыло атьагылазаашақәа зауз, насты абызшәатә, амилаттә, адінтә, арасатә ҹыдарақәа рзы аштазаафәа заурц зылшо ҳұынцұуа зегы, иара убас, азин рымоуп ирмариоу апѣкара инақәйршәаны арепатриант истатус аиура.

Убри азы дара Апѣсны Аҳәынҭқарра арепатриациазы Аҳәынҭқарратә комитет ахъ иаларгалар ауп Апѣсны Аҳәынҭқарра арепатриант ҳәа астатус аиуразы иқартцо ахәара зныпшуда арзаҳал.

Апѣсны Аҳәынҭқарра арепатриациазы Аҳәынҭқарратә комитет ағы иалагалахаз арзаҳал ақны иарбоу адыррақәа риашара азгәатаны, арзаҳал анроу амш инаркны ғымчыбжъа рымнұтцқа иахәтоу азбара рымыркылоит.

Ахәтач 7. Арепатриант истатус азинмчра ағұхшәара

Ари азакәан инақәйршәаны ишъақәйрғәахо арепатриант истатус азинмчра амоуп ианиоу амш инаркны 5 шықәса рымнұтцқа.

(Ахәтач 8 ағәйлхуп Абтарамза , 8, 2005 шықәсазтәи аредакциала, № 1167-с – XIV9.

Ахәтач 9. Апѣсны Аҳәынҭқарра адғылтқакырағы арепатриант ихатә мал азинтә тагылазаашь.

Апѣсны Аҳәынҭқарра арепатриант ихатә мазара азхартцоит, ирхъчоит.

Апѣсны Аҳәынҭқаррағы арепатриант ихатә мазарағы иқазар қалоит ишъақәйрғәоу зекәенпұцара ақны иарбоу ахатә мазара аобиектқәа. Апѣсны Аҳәынҭқарра адғылтқакырағы арепатриантцәа зинла ирымоу, рхы иадырхәо, еитамтца амазарақәа рзы рзинқәа рейтцакра қалајом.

Арепатриантцәа азин рымоуп Апѣсны Аҳәынҭқарра ахатә мазарағы икоу аобиектқәа ауаа рхатә мал ахъ аиагара ағалархәра.

Арепатриантцәа азин рымоуп Апѣсны Аҳәынҭқарра адғылтқакырағы ахатә мал ахархәара ақнытә ирауз ахашәала Апѣсны Аҳәынҭқарра антыцқа ргара Апѣсны Аҳәынҭқарра азакәенпұқара инақәйршәаны.

(Абтарамза , 8, 2005 шықәсазтәи аредакциала, № 1167-с – XIV9.

Ахәтач 10. Арепатриантцәа рзы ашәахттә льготқәа

Апѣсны Аҳәынҭқарра адғылтқакырағы арепатриантцәа рхы иадырхәоит ашәахттә льготқәа ишъақәйрғәеоу азакәенпұқара инақәйршәаны.

Ахәтач 11. Арепатриант ихатә мазара азинтә тагылазаашьазы агарантиақәа.

Апѣсны аҳәынҭқаррағы арепатриант ихатә мазара ахъчаразы ишъақәйрғылоуп абаrt агарантиақәа; аҳәынҭқарратәrei ареквизицииеи рымытә агарантия;

арепатриант изинтә тагылазаашьа еицәазтәуа ап්карақәа рапымтаразы агарантия;

арепатриантцәа рзинтә тагылазаашьа еилазго аусқәа Апѣсны Ахәынтқарра ахәынткарратә мчратә органқәеи дара рматцуофәеи қарымтарц азы агарантия.

Ахәтач 12. Ахәынткарратәреи ареквизициеи рыкнытә агарантия.

Апѣсны Ахәынтқарракны арепатриант ихатә мазара ахәынткарратәреи ареквизициа азуреи қалазом Апѣсны Ахәынтқарра азакәанқәа рҔы иарбоу атагылазаашьақәа раан ада, настыры урт атагылазаашьақәа Апѣсны Ахәынтқарра амилаңтә шәартадареи, мамзаргы ауаажәлларатә интерескәеи рыхъчара ианырзынароу.

Ахәынткарратәреи ареквизициеи рзы ап්карақәа шъақәырғәгәхоит Апѣсны Ахәынтқарра азакәанпѣцарапа.

Ахәынткарратәреи ареквизициеи раан ирласны урт хазыртәааша, изаашәоу акомпенсация қартоит. Арепатриант ирто акомпенсация ихәынткарратәхаз, мамзаргы ареквизициа иахрыжызы ихатә мал ихәынткарратәхаанза, мамзаргы ареквизициа иахрыжыанаанза изыпѣсаз ахәпѣса иакаразар ауп. Акомпенсциазы ахәпѣса ахәаанырцәка аиагара aan ахшәаатәи гәзом.

Апѣсны Ахәынтқарра ахәынткарратә органқәа ахәынткарратәреи ареквизициеи рзы иѣкартаз азбара ииашам ҳәа ашәкѣи Апѣсны Ахәынтқарра азбартаңтә органқәа раҳъ алатара қалоит. Арепатриант ихатә мазара ахәынткарратәреи ареквизициеи ирыдхәалоу азтаарапқәа рыйзбара аусзбартаңы иалағоит ашшыпѣхызы аналагалаз аены инаркны бжымыш ирхымгакәа.

Ахәтач 13. Арепатриант ихатә мал азинтә тагылазаашьа еицәазтәуа азакәанпѣцарапа акткәа рыйдукылара қамларц азы агарантия.

Ари азакәан азинмчра анаиу ашътахь иара азакәан иахъяны Апѣсны Ахәынтқарра арепатриант ихатә мал азинтә тагылазаашьа еицәахар, ишиецәахаз Апѣсны Ахәынтқарра азбартаңтә органқәа рҔы иазхатазар, уи азакәан азинмчра рнырзом арепатриант итагылазаашьа еицәазтәыз азакәан азинмчра аианиуз аамтазы арепатриант истатус зыртаз арепатриантцәа.

Ари ахәтач ап්карақәа хархәара рыйтахазом ауаажәлларатә шәартадареи ауаажәлларатәе хеиѣкаарақәеи, ауаапѣсыра руафышәаратә тагылазаашьақәеи, ауафы игәабзиареи ипѣстазаареи, апѣсабара ахъчареи, Апѣсны Ахәынтқарра ауаажәлар ркультуратә, ртоурыхтә мазареи, аахәаф интерескәа рыхъчареи, ашәахтәкәтзареи ирыдхәалоу азтаарапқәа инарымаданы ишъақәгылоу азинтә еизықазаашьақәа рҔы.

Ахәтач 14. Арепатриант изинтә тагылазаашьа еилазго Апѣсны Ахәынтқарра ахәынткарратә мчратә органқәеи, урт рматцурауааи имфағырғо азинеилагаратә усқәа раңызхъчаразы агарантиақәа.

Арепатриант азин имоуп Апѣсны Ахәынтқарра ахәынткарратә мчратә органқәеи урт рматцурауааи имфағырғоз азингеилагаратә усқәа ирыхъяны иоуз апѣхаста ахартәаара.

Апѣхаста ахартәаара алышаҳоит Апѣсны Ахәынтқарра аусзбартаңтә органқәа рыхъни имфағахо аусеилыргараңы ирыдыркылаз азбара ашьатала.

Ахәтәч 15. Аrepатриантцәа ртышәныртәаларазы ахәынтқарратә политика.

Апѣсны Ахәынтқарра аrepатриантцәа азинтә, аматериалтә, иара убас егырт ацхыраарақәа ынатоит. Абри хықәкыс иқатданы Апѣсны Ахәынтқаррағы иапътахойт ахәынтқаррағы икоу аrepатриантцәа ртышәныртәаларазы имфапъгатәу аус хадакәа рхырхартә ахъазгәатоу акыршықәса зтазкуа аrepатриациатә хәынтқарратә программа.

Ахәынтқарратә программа ихадароу ахырхартқәа арбаҳойт Апѣсны Ахәынтқарра Ахада икәтәрала Хәажәкыра 1 иахымгакәа ишъақәыргәахо аrepатриантцәа ртышәныртәаларазы есышықәсатәи апрограммағы

Аrepатриациазы акыршықәсатәи ахәынтқарратә программеи, насты иара шьатас измоу есышықәсатәи апрограммақәеи рықны иарбазар ауп Апѣсны Ахәынтқарра Аминистрәе Реилазаареи Апѣсны Ахәынтқарра араионқәеи, ақалақықәеи рхадаңәа абарт азцаарақәа рзы рзинмчрақәа;

арепатриантцәа усурала реикәыршәара, ада п҃сихәа анықам – азанаат өыш рахыжыра, мамзаргы даеак рырцара;

арепатриантцәа рзы анхартә өнкәа рыргыларазы адгылқәа ралхра, ахәынтқар ахарцъ ала еипъш дара рхарцъ алагы урт рыргалара;

арепатриантцәа аамтала, ма еснагъ иахынхаша анхартә тыпқәа рыла реикәыршәара;

асоциал-базаратә, амедицинатә матзура иадхәалоу азцаарақәа рызбара;

уаанза иахынхоз ироуз аттарадырреи, азанаати ртәи шъақәзыргәгәо аттестатқәа, адипломқәа, егырт ашәкәкәа разхатцара;
аттарадырра роуратәи атагылазаашъақәа рзапъцара; хъа

Апѣсны Ахәынтқарра ахарбъа ала апѣсуа бызшәа артцаразы хықәкылатәи ацентрқәа рапцара;

Аrepатриациазы ахәынтқарратә программа анағзаразы изаужыу ахархәагақәа еизгахоит абиүцьет иатәым аrepотриация афонд ақны;

Амчратә органқәа рөи аус зуа аматтурауаа аrepатриациазы ахәынтқарратә программа анағзаразы ирыдый атакпұхықәра нарымгүар ирыдлоит алеишәатә тақпұхықәра Апѣсны Ахәынтқарра азакәанпұтцара инақәыршәаны.

Ахәтәч 16. Аrepатриация афонд.

Аrepатриациазы ахәынтқарратә программа анағзара хықәкыс иқатданы Апѣсны Ахәынтқарра аrepатриациазы Ахәытқарратә комитет ағы иапътахойт ибиутцьеттәым аrepатриация Афонд.

Ари Афонд апътахойт, аусгы ауеит Апѣсны Ахәынтқарра азакәанпұтцара инақәыршәаны. Афонд аусура ахықәкы хада - аrepатриациазы ахәынтқарратә программа анағзара алышшара, иара убас Апѣсны Ахәынтқарра аrepатриантцәа хықәкыла ацхыраара рytара.

Афонд напхара атара апъкараққа шыққадыргеге онт Апъсны Ахәйнәркаппа Аминистрәре Реилазаарақны.

Ахәтаң 17. Арепатриант истатус аңызра амзызқа;

Арепатриант истатус аңызра амзызқа ;

ахатәс гәапъхара;

ауағы ипъсра;

арепатриант истатус аңхәара антәара.

Апъсны Ахәйнәркаппа арепатриациазы Ахәйнәркапратә комитет иалшоит арепатриант истатус змоу ауағы уи астатус имхра;

а) Апъсны Ахәйнәркаппа аконституциатә еилазаара мчыла апъсаҳразы иқәгылаз;

б) Апъсны Ахәйнәркаппа аконституциатә пъкараққа ирғагыло аполитикатә, ауаажәлларратә, мамзаргы өгүрт аиғекаараққа ирылахәу;

в) иара убас Апъсны Ахәйнәркаппа анормативтә зинтә актқа рыйны иарбоу өгүрт апъкараққа инарыққыршәаны.

Апъсны Ахәйнәркаппа арепатриациазы Ахәйнәркапратә комитет ауағы арепатриант истатус имхразы иаднакылаз азбаразы агәйнамзаратә шышыпъхызы алагалара қалоит Апъсны Ахәйнәркаппа аусзбартатә органқа рышқа.

Ирыдыркылт Апъсны Ахәйнәркаппа Жәлар Рейзарақны, Рашидараамза 1, 1998 ш. азы.

Апъсны Ахәйнәркаппа Ахада В. Г. Арзынба.

Аққа ақ, Рашидараамза 5, 1998 шыққаса